

Vlaanderen
is erfgoed

Meiren

Truyenmolen

Ho

Onderzoeksrapport

Registratie van enkele sporen van de Truyenmolen te Mater – Smarre
(Prov. Oost-Vlaanderen)

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

51

Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed

COLOFON

Dit rapport maakt deel uit van de reeks Onderzoeksrapporten agentschap Onroerend Erfgoed.

Onderzoeksrapport agentschap Onroerend Erfgoed 51 Registratie van enkele sporen van de Truyenmolen te Mater – Smarre (Prov. Oost-Vlaanderen)

Een uitgave van agentschap Onroerend Erfgoed
Wetenschappelijke instelling van de Vlaamse Overheid,
Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed
Published by the Flanders Heritage Agency
Scientific Institution of the Flemish Government,
Policy area Town and Country Planning, Housing Policy and Immovable Heritage

Verantwoordelijke uitgever: Sonja Vanblaere

agentschap Onroerend Erfgoed
Koning Albert II-laan 19 bus 5, 1210 Brussel
T +32 2 553 16 50
info@onroerenderfgoed.be
www.onroerenderfgoed.be

Dit werk is beschikbaar onder de Open Data Licentie Vlaanderen v. 1.2.

This work is licensed under the Free Open Data Licence Flanders v. 1.2

Dit werk is beschikbaar onder een Creative Commons Naamsvermelding 4.0 Internationaal-licentie. Bezoek <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> om een kopie te zien van de licentie.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>.

REGISTRATIE VAN ENKELE SPOREN

VAN DE TRUYENMOLEN TE MATER

– SMARRE

(PROV. OOST-VLAANDEREN)

Rapportage van een registratie naar
aanleiding van een vondstmelding aan de
Smarre te Mater (1 juli 2015).

JAN MOENS EN JOHAN VAN LAECKE

INHOUD

1	ADMINISTRATIEVE FICHE VAN HET PROJECT	5
2	INLEIDING.....	6
3	SITUERING.....	7
4	DE SPOREN.....	10
5	INTERPRETATIE	14
6	BESLUIT	16
7	BIBLIOGRAFIE	17
8	BIJLAGE 1 – SPORENLIJST.....	18
9	BIJLAGE 2 – FOTOLIJST	19

1 ADMINISTRATIEVE FICHE VAN HET PROJECT

Mater – Smarre
15-Ma.Sm

Uitvoerder (bedrijf, instelling, privépersoon)	agentschap Onroerend Erfgoed
Naam vergunninghouder machtiging	Jan Moens
Beheer en plaats van geregistreerde data en opgravingsdocumentatie	agentschap Onroerend Erfgoed Phoenixgebouw Koning Albert II-laan 19, bus 5, B-1210 Brussel
Beheer en plaats van vondsten en monsters	Depot-OE – Doornveld Industrie Zone 3 Gebouw 190 – 1731 Zellik
Dossiernummer	2015/288
Site-naam	15-Ma.Sm
Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, plaats)	Oost-Vlaanderen, Oudenaarde, Mater, Smarre
Kadasterperceel (gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer(s))	Oudenaarde, Afdeling 11, sectie C, percelen 953A & 954A.
Coördinaten	Lambert 2008 : X= 102.542, Y= 173.433
Begin- en einddatum van uitvoering van het onderzoek	1 juli 2015
Trefwoorden	Archeologische objecten-bouwmaterialen Archeologische sporen en uitgravingen-kuilen-gebouwen Nieuwe tijd – 16de -18de eeuw Nieuwste tijd Toevalsvondst
Administratief toezicht	agentschap Onroerend Erfgoed Steven Mortier

2 INLEIDING

Eind juni 2015 werd het agentschap Onroerend Erfgoed op de hoogte gebracht van enkele sporen die aan het licht gekomen waren tijdens graafwerken in Mater, deelgemeente van de stad Oudenaarde. De werken kaderden in het Aquafin-project 'Collector Korzele – Sint-Blasius-Boekel'. Het afvalwaternet van Sint-Blasius-Boekel, Smarre, Korzele en de Kromstraat werd hierbij aangesloten op een nieuw waterzuiveringsstation ter hoogte van de Boekelbeek (fig. 1).

Bij een eerste evaluatie kon vastgesteld worden dat de teelaarde van het zo goed als volledige perceel was verwijderd. Deze grond was opgeslagen op het noordelijk deel van het perceel en zou naderhand bij de herinrichting van de site opnieuw gebruikt worden om het terrein te herstellen. Het is bij het afgraven van deze teelaarde dat in de noordwesthoek van het perceel een aantal sporen aan het licht gekomen waren. Verder was op het zuidelijk deel van het terrein de grote circulaire kuil voor de zuiveringsinstallatie al uitgegraven en ook deze grond was opgestapeld op het noordelijk deel van het perceel. Met de eigenaar werd overeengekomen dat de sporen in de noordwesthoek vrij moesten gehouden worden voor verdere registratie en onderzoek. Door een foute communicatie tussen eigenaar en aannemer echter werd door de voortgaande werken een groot deel van de aangetroffen sporen alsnog bedekt. Bovendien maakten de uitzonderlijk droge weersomstandigheden de kleibodem quasi onbewerkbaar. Dit rapport geeft daarom noodgedwongen slechts de oppervlakteregistratie weer van de nog oppervlakkig waarneembare sporen, zonder bijkomende archeologische ingrepen. Alle aanwezige resten bleven echter *in situ* aanwezig en zijn afgedekt met de op het terrein uitgegraven grond.

Fig. 1 Beeld van de aan de gang zijnde werken voor de aanleg van de rioolwaterzuiveringsinstallatie (©Google Earth).

3 SITUERING

De site situeert zich in het noordoostelijk deel van de gemeente Mater, deelgemeente van de stad Oudenaarde, juist aan de grens met de gemeente Sint-Denijs-Boekel, deelgemeente van Zwalm (fig. 1). De Boekelbeek vormt hierbij de grens tussen beide gemeenten (fig. 2)¹. De aangetroffen sporen zijn gelegen op het noordelijk gedeelte van een perceel dat omsloten wordt door de Boekelbeek in het noorden en oosten en door een in het westen verlopende beek zonder benaming. Deze laatste mondt uit in de Boekelbeek aan de noordzijde van het perceel met de sporen (fig. 3-4). De site is ten westen gelegen van de historische hoeve het 'Hof te Meerhem'².

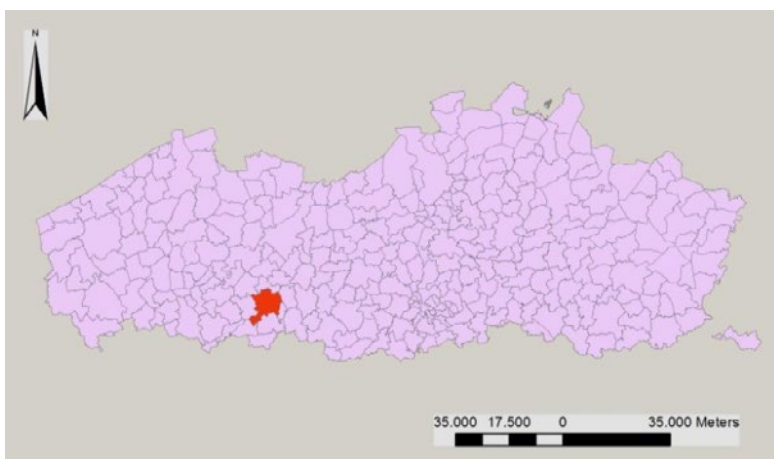

Fig. 2 Situering van de stad Oudenaarde.

Fig. 3 Topografische kaart met de situering van de site (rode driehoek).

¹ Deze beek komt ook voor onder de benaming Moldergembeek en Peerdestokbeek.

² <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/27652> (geraadpleegd 1 juli 2016).

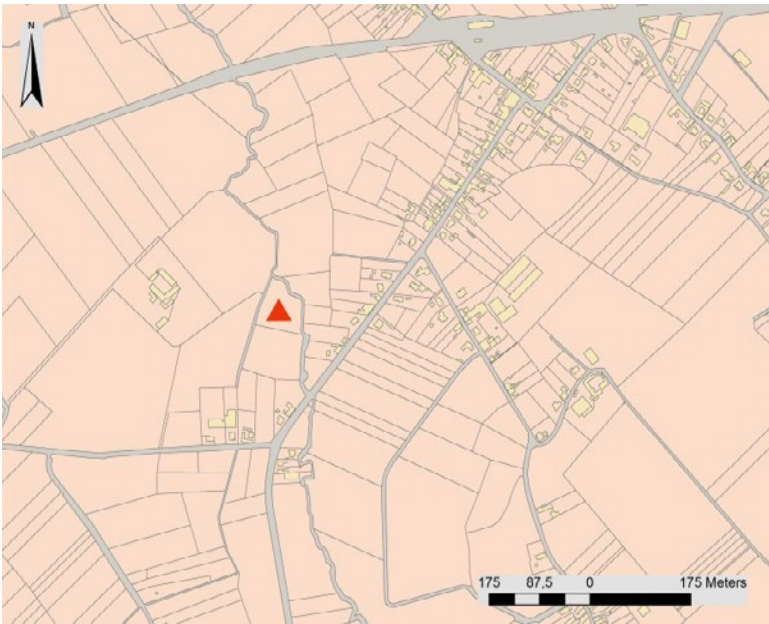

Fig. 4 Situering van de zone op de moderne kadasterkaart.

Het terrein situeert zich in een laag gelegen gebied (18,6 m TAW) op de linker oever van de Boekelbeek (fig. 5). Bodemkundig komt ter hoogte van deze site een matig droge tot matig natte leembodem met textuur B of structuur B horizont voor (ADB) (fig. 6). Ten westen hiervan bevindt zich een sterk gleyige kleibodem zonder profiel (Eep). In het noorden, op de rechter beekoever, komt op geringe diepte een kleilaag voor (< 75 cm) (uLdp) en in het oosten situeert zich een matig gleyige kleibodem zonder profiel (Edp). Met andere woorden is de site gelegen op de rand van een laaggelegen smalle leemrug tussen twee alluviale gebieden, van respectievelijk de Boekelbeek/Moldergembeek en een kleine, naamloze beek, die ten noorden ervan samenvloeien.

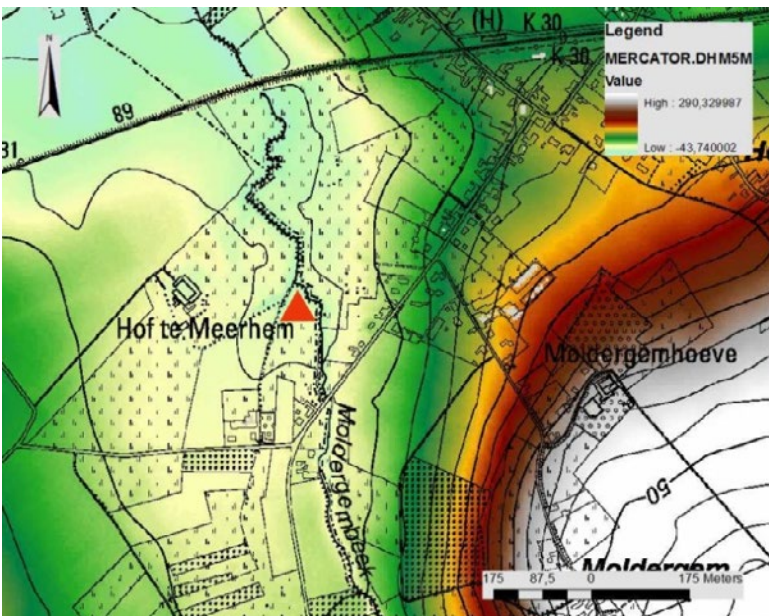

Fig. 5 De site op het digitaal hoogtemodel (rode driehoek).

Fig. 6 Bodemkaart met aanduiding van de site (rode driehoek).

4 DE SPOREN

In het noordelijk deel van het perceel konden enkele muurresten, twee kuilen en de mogelijke restanten van een baksteenoven waargenomen worden (fig. 7-8). Zoals reeds in de inleiding werd aangegeven, is enkel een situering van de vrijgekomen sporen gebeurd. De plannen tot verdere opkuis van de resten en het uitvoeren van coupes met gedetailleerde registratie konden niet doorgaan omwille van het feit dat de sporen opnieuw afgedekt geraakten.

Fig. 7 Situering van de sporen op de kleurenorthofoto (rode cirkel).

Fig. 8 Lokalisatie van de sporen op de moderne kadasterkaart.

Een eerste spoor betreft een gedeeltelijk vrijgekomen kleine noordwest-zuidoost georiënteerde baksteenconstructie (fig. 8: 1; 9-10). Voor de constructie werden bakstenen gebruikt met een formaat 15-15,5 cm x 7-7,5 cm x 4 cm en een beigeleurige, vrij zachte kalkmortel. De buitenwerkse afmetingen bedroegen 1,65 m op minimaal 2,60 m, met een tweesteense muurbreedte van ongeveer 16 cm. Binnenin deze constructie bevond zich een vrij puinrijk pakket. Meer zuidelijk ten opzichte van deze constructie bevond zich een klein 0,80 m lang muurrestantje met zuidwest-noordoost oriëntatie (fig. 8: 2).

Fig. 9 Zicht vanuit het noorden op de kleine baksteenconstructie (© Onroerend Erfgoed).

Fig. 10 Zicht vanuit het westen op de kleine baksteenconstructie (© Onroerend Erfgoed).

Aan de westzijde van het perceel bevonden zich twee kuilen met een min of meer gelijkaardige vulling (fig. 8: 3-4; 11-12). Het ging om ovale kuilen met respectievelijk afmetingen van 1,50 x 0,80 m en 2,40 x 1,80 m. In de vulling bevonden zich veel oranje tot oranjebruine, onderbakken baksteenfragmenten alsook talrijke houtskoolbrokken.

Meer zuidwaarts situeerde zich een zone van ongeveer 2,50 bij 1,50 m die op voorzichtige wijze zou kunnen geïnterpreteerd worden als het restant van een baksteen veldoven (fig. 8: 5; 13-14). In tegenstelling tot de twee kuilen met baksteenfragmenten vertoonden sommige delen binnen deze zone sporen van *in situ* verbranding. Bovendien konden hier en daar min of meer in rijen gepositioneerde slecht gebakken bakstenen herkend worden. Tussen de stenen bevonden zich houtskoolrijke lagen en vlekken.

Fig. 11 Zicht vanuit het noorden met op de voorgrond één van de kuilen met slecht gebakken bakstenen (© Onroerend Erfgoed).

Fig. 12 De kuil bevatte verscheidene te zacht gebakken bakstenen en talrijke houtskoolresten (© Onroerend Erfgoed).

Fig. 13 De mogelijke restanten van een baksteenveldoven (© Onroerend Erfgoed).

Fig. 14 Detail van wat mogelijk een baksteenoven kan geweest zijn (© Onroerend Erfgoed).

5 INTERPRETATIE

De Ferrariskaart uit de periode 1771-1778 laat op de plaats van de aangetroffen sporen een volledig onbebouwde zone zien (fig. 15). Het is pas op de midden 19de-eeuwse kaarten dat op deze locatie gebouwen staan afgebeeld. In de Atlas der Buurtwegen uit 1841 gaat het om twee haaks op elkaar georiënteerde gebouwen, met ten zuiden hiervan een noord-zuid verlopende weg die hierop uitgaat (fig. 16). Eenzelfde configuratie is ook te zien op de kadasterkaart van P.-C. Popp (1842-1879) (fig. 17) en op de Vandermaelenkaart (1846-1854) (fig. 18). Bijzonder op deze laatste kaart vormt de vermelding 'Truyen molen'. Onderzoek naar historische bronnen, buiten het hier aangehaald iconografisch materiaal, leverde echter geen resultaten op.

Fig. 15 Situering van de site ten oosten van de Meirem hoeve of 'Hof te Meerhem' (99) op het plan van J.J.F. de Ferraris (1771-1778).

Fig. 16 Het terrein in de atlas der buurtwegen (1841), waarop twee gebouwen staan afgebeeld.

Fig. 17 Situering op de kadasterkaart van P.-C. Popp (1842-1879).

Fig. 18 Vermelding van 'Truyen molen' ter hoogte van de site op de Vandermaelenkaart (1846-1854).

De op het terrein aangesneden muurresten zijn gelet op hun beperkte afmetingen wellicht in verband te brengen met kleine bijgebouwtjes en niet met de twee grote gebouwen zoals die op de historische kaarten te zien zijn. Projectie van de geregistreerde baksteen muurtjes op de kaart van P.-C. Popp laat zien dat deze zich situeren ten zuiden van de op deze kaart afgebeelde gebouwen (fig. 19). De kuilen met slecht gebakken baksteenfragmenten en de mogelijke restanten van een veldsteenoven zijn geen toeval. De bodemkundige gegevens wijzen op de lokale aanwezigheid van leem- en kleibodems en dit zelfs op een geringe diepte (*supra* 3). Het materiaal voor de productie van bakstenen was met andere woorden vrijwel onmiddellijk onder de teelaarde exploiteerbaar. De kuilen en de mogelijke ovenrestant situeren zich volledig op de alluviale kleilaag op deze plaats. Ze zijn ten westen en ten zuiden gelegen van de gebouwen zoals die aangegeven zijn in de atlas der buurtwegen en op de Popp-kaart (fig. 19). Hoe deze resten evenwel dienen geïnterpreteerd te worden blijft speculatief. Het zou kunnen gaan om baksteenproductie voor de constructie van de op de historische kaarten afgebeelde gebouwen van de Truyenmolen. Een andere mogelijkheid is dat deze productie gebeurde voor de in de onmiddellijke omgeving gelegen Hof te Meirem-hoeve. Maar het is ook niet uit te sluiten, gelet op de dagzomende natuurlijke kleilagen, dat het kan gaan om

kleinschalige baksteenvervaardiging voor commercialisatie en gebruik in de regio. Door de zeer beperkte oppervlakte die kon gecontroleerd worden was het niet mogelijk om na te gaan of er zich nog meer kuilen en eventuele andere ovenconstructies op het terrein bevonden die deze mogelijkheid zouden kunnen staven.

Fig. 19 Projectie van de geregistreerde sporen op de kaart van P.-C. Popp (1842-1879)

6 BESLUIT

Door ongelukkige afspraken kon slechts een zeer beperkte registratie gebeuren van een aantal resten die aan het licht kwamen bij de bouw van een waterzuiveringsstation op de Boekelbeek te Mater-Smarre. Toch wijzen een reeks sporen op de lokale productie van bakstenen. De op deze plaats dagzomende kleilagen en leembodem zorgden voor een eenvoudig te exploiteren grondstof. Ondanks de gelimiteerde waarnemingen vormt het feit dat de aanwezige resten *in situ* bewaard blijven een positief element. De aangesneden muren zijn vermoedelijk de resten van bijgebouwtjes behorende tot een watermolen op de Boekelbeek. Over deze molen is er momenteel buiten enkele iconografische elementen geen historische informatie beschikbaar. Ook de sporen van lokale baksteenproductie op deze plaats waren tot voor de aanvang van de werken een ongekend element. De vastgestelde resten zullen opgenomen worden in de Centraal Archeologische Inventaris, waardoor bij eventuele toekomstige ingrepen op het terrein rekening kan gehouden worden met dit ondergronds patrimonium.

7 BIBLIOGRAFIE

URL

<https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/27652> (geraadpleegd 1 juli 2016)

<https://geo.onroenderfgoed.be/#zoom=16&lat=6598322.070489879&lon=411597.07086457475&layers=B000TTFTTTF> (historische kaarten – geraadpleegd 5 augustus 2016)

8 BIJLAGE 1 – SPORENLIJST

Grondplan	Spoornummer	Spoor	Figuur
A	1	BS-constructie	Fig. 8: 1
A	2	BS muurtje	Fig. 8: 2
A	3	Kuil	Fig. 8: 3
A	4	Kuil	Fig. 8: 4
A	5	Veldoven?	Fig. 8: 5

9 BIJLAGE 2 – FOTOLIJST

Foto	Spoor	Beeld
1	Overzicht	Zicht vanuit het zuiden
2	Overzicht / Gpl A - spoor 1	Zicht vanuit het noorden
3	Gpl A - spoor 1	BS-constructie
4	Overzicht / Gpl A - spoor 4	Zicht vanuit het noorden
5	Gpl A - spoor 4	Detail kuil
6	Gpl A - spoor 5	Overzicht veldoven(?) beeld vanuit het oosten
7	Gpl A - spoor 5	Detail veldoven(?)

